

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

НАУКОВІ ПРАЦІ
МІЖРЕГІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

ЮРИДИЧНІ НАУКИ

SCIENTIFIC WORKS
OF INTERREGIONAL ACADEMY
OF PERSONNEL MANAGEMENT

LEGAL SCIENCES

Випуск 1 (60), 2021

Видавничий дім
«Гельветика»
2021

Редакційна колегія

Кислий А. М., доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, директор Навчально-наукового інституту права імені Князя Володимира Великого, Міжрегіональна Академія управління персоналом (головний редактор)

Берзін П. С., доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінального права та кримінології Інституту права, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Богатирьов І. Г., доктор юридичних наук, професор, професор кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності Навчально-наукового інституту права імені Князя Володимира Великого, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Вакулік О. О., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри криміналістики та судової медицини, Національна академія внутрішніх справ

Головко Л. О., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства, Національний університет біоресурсів і природокористування України

Доценко О. С., доктор юридичних наук, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування, Національна академія внутрішніх справ

Заросило В. О., доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності Навчально-наукового інституту права імені Князя Володимира Великого, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Калиновський Б. В., доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри конституційного права та прав людини, Національна академія внутрішніх справ

Кисленко Д. П., кандидат юридичних наук, д.пед.н., доцент, професор кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності Навчально-наукового інституту права імені Князя Володимира Великого, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Козаченко О. І., доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності Навчально-наукового інституту права імені Князя Володимира Великого, Міжрегіональна академія управління персоналом

Козін С. М., доктор юридичних наук, старший викладач кафедри теорії та історії держави і права, Національний університет біоресурсів і природокористування України

Колб О. Г., доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, професор кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Ладиченко В. В., доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства, Національний університет біоресурсів і природокористування України

Лисенко С. О., доктор юридичних наук, професор, професор кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності Навчально-наукового інституту права імені Князя Володимира Великого, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Макєєва О. М., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права, Національний авіаційний університет

Мердова О. М., кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету № 2, Донецький державний університет внутрішніх справ

Муравйов К. В., доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри адміністративного, фінансового та банківського права Навчально-наукового інституту права імені Князя Володимира Великого, Міжрегіональна академія управління персоналом

Піддубний О. Ю., доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного та господарського права, Національний університет біоресурсів і природокористування України

Стрелюк Я. В., доктор юридичних наук, прокурор, Офіс Генерального прокурора України

Чуєнко В. І., кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін та міжнародного права Навчально-наукового інституту права імені Князя Володимира Великого, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Шульга Є. В., доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства, Національний університет біоресурсів і природокористування України

Яра О. С., доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного та фінансового права, декан юридичного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України

Łukasz Moniuszko, Doktor habilitowany, Profesor, Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy (Bydgoszcz, Rzeczpospolita Polska)

Затверджено Вченою радою
Міжрегіональної Академії управління персоналом 27.10.2021 (протокол № 6)

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія KB № 24777-14717P,
видане Міністерством юстиції України 21.04.2021 р.

Видання індексується Google Scholar

DOI: 10.32689/2522-4603

Наукові праці МАУП. Юридичні науки. 2021. Вип. 1 (60). Київ : Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2021. 62 с.

Публікуються статті науковців, які досліджують актуальні проблеми розвитку права. Для науковців, викладачів, студентів та всіх, кого цікавить розвиток юридичної науки в Україні.

ЗМІСТ

Ірина БАСОВА

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ПРАВ ЛЮДИНИ
У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я.....5

Ольга КОЛОС, Крістіна КАЛЕНСЬКА

ЕВОЛЮЦІЯ РОЗДІЛУ ХVІ КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ
В УМОВАХ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ПОЛОЖЕНЬ КОНВЕНЦІЇ РАДИ ЄВРОПИ
ПРО КІБЕРЗЛОЧИННІСТЬ.....11

Ігор ЛЕОНЕНКО

МІСЦЕ ТА РОЛЬ ПІЗНАННЯ У ДЕТЕКТИВНІЙ (РОЗШУКОВІЙ) ДІЯЛЬНОСТІ.....18

Сергій ЛИСЕНКО

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ ТА ІНФОРМАЦІЙНИЙ АСПЕКТИ
РЕГУЛЮВАННЯ ПРОФІЛАКТИЧНОЇ МЕДИЦИНИ.....21

Юлія ЛІСОВСЬКА

РАЦІОНАЛІСТИЧНІ МІФИ КВАНТОВОЇ ФІЛОСОФІЇ
У НЕПИСАНИХ ПРАВИЛАХ ЗВИЧАЄВОГО ПРАВА:
МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ.....26

Дмитро МИНЮК, Ірина БАСОВА

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ ОХОРОНИ
НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА.....31

Іван СЕРВЕЦЬКИЙ

ПОНЯТТЯ, ЗМІСТ ТА ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВІЗУАЛЬНОГО СПОСТЕРЕЖЕННЯ
АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ.....36

Любов СОРОКІНА

ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ ВИЩОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО СУДУ
ТА ВИЩОГО СУДУ З ПИТАНЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....45

Микола СТРЕЛЬБИЦЬКИЙ, Лілія СТРЕЛЬБИЦЬКА

ІСТОРИКО-ПРАВОВІ ТА СОЦІАЛЬНІ ПЕРЕДУМОВИ
РЕЛІГІЙНИХ ВЗАЄМОСТОСУНКІВ В УКРАЇНІ, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА
НА СВОБОДУ СОВІСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....52

Валентина ЧУЄНКО

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО
ЦЕНТРАЛЬНОГО БЮРО ІНТЕРПОЛУ58

УДК 343.3/.7

DOI <https://doi.org/10.32689/2522-4603.2021.1.2>**Ольга КОЛОС**

кандидат юридичних наук, професор кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності, Навчально-науковий інститут права імені князя Володимира Великого, ПрАТ «Міжрегіональна Академія управління персоналом, вул. Фрометівська, 2, м. Київ, Україна, 03039, o.kolosso@gmail.com
ORCID: 0000-0003-0412-1531

Крістіна КАЛЕНСЬКА

студентка (спеціальність «Кібербезпека») Інституту комп'ютерних технологій, автоматики та метрології, Національний університет «Львівська політехніка», вул. Степана Бандери, 12, м. Львів, Україна, 79000, kalenskayads13@gmail.com

Olha KOLOS

PhD in Law, Professor of the Department of Law Enforcement and Anticorruption Activity, Educational and Scientific Institute for the Law of Prince Vladimir Great, Interregional Academy of Personnel Management, 2 Frometivska str., Kyiv, Ukraine, 03039, o.kolosso@gmail.com
ORCID: 0000-0003-0412-1531.

Kristina KALENSKA

Student (specialty «Cybersecurity») of the Institute of Computer Technologies, Automation and Metrology, National University «Lviv Polytechnic», 12 Stepan Bandera str., Lviv, Ukraine, 79000, kalenskayads13@gmail.com

ЕВОЛЮЦІЯ РОЗДІЛУ XVI КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ПОЛОЖЕНЬ КОНВЕНЦІЇ РАДИ ЄВРОПИ ПРО КІБЕРЗЛОЧИННІСТЬ

EVOLUTION OF SECTION XVI OF THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE IN THE IMPLEMENTATION OF THE PROVISIONS COUNCIL OF EUROPE CONVENTION ON CYBERCRIME

Стаття присвячена дослідженню проблематики кіберзлочинності, яка вже не є новою для теперішнього суспільства. З моменту її виникнення дана проблематика була, є і залишатиметься надзвичайно актуальною.

Метою даної статті є дослідження виникнення та формування конструкцій диспозицій статей Розділу XVI «Кримінальні правопорушення у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів) систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку» Кримінального кодексу України 2001 року, особливо з точки зору впливу на них Конвенції Ради Європи про кіберзлочинність (Будапештської Конвенції).

Методологічну основу даної статті склали, насамперед, історичний, порівняльно-правовий та логіко-семантичний методи, а також методи аналізу та синтезу.

Наукова новизна. До певного часу існувала проблема з криміналізацією дитячої порнографії, за яку кримінальної відповідальності у вітчизняному КК передбачено не було, зокрема:

1) придбання дитячої порнографії через комп'ютерну систему [4, п. «d» ч. 1 ст. 9 Конвенції];

2) володіння дитячою порнографією, що перебуває в комп'ютерній системі чи на носіях комп'ютерних даних [4, п. «e» ч. 1 ст. 9 Конвенції].

Автор акцентує увагу на тому, що цю прогалину було ліквідовано завдяки прийняттю Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Ланцаротської Конвенції)» № 1256-IX від 18 лютого 2021 року.

Як **висновок**, аналіз чинного законодавства України свідчить, що за більшість кримінальних правопорушень, передбачених Конвенцією, у нашій країні встановлено кримінальну відповідальність. Втім, деякі положення Конвенції й дотепер не знайшли відображення у вітчизняному кримінальному законодавстві. Наприклад, КК України й досі не передбачає кримінальної відповідальності за придбання шкідливих комп'ютерних програм і пристроїв, створених чи адаптованих для вчинення комп'ютерних злочинів [4, п. «a I» ч. 1 ст. 6 Конвенції].

Ключові слова: Конвенція Ради Європи про кіберзлочинність, Кримінальний кодекс України, кіберзлочинність, комп'ютерні правопорушення, кримінальна відповідальність.

The article is devoted to the study of problems of cybercrime, which is no longer new to the present society. Since its occurrence, this problem was, and will remain extremely relevant.

***The aim** of this article is to study the emergence and formation of dispositions of articles of section XVI «Criminal offenses in the use of electronic computers (computers) systems and computer networks and telecommunication networks» Criminal Code of Ukraine in 2001, especially in terms of exposure to They are the Council of Europe Convention on Cybercrime (Budapest Convention).*

***The methodological basis** of this article was, first of all, historical, comparative and logical and semantic methods, as well as methods of analysis and synthesis.*

***Scientific novelty.** Until a certain time there was a problem with the criminalization of child pornography, for which criminal liability in the Patriotic CC was not provided, in particular:*

1) Acquisition of child pornography through a computer system [4, p. «D» Part 1 of Art. 9 Convention];

2) Possession of a child's pornography that is in a computer system or computer data media [4, p. «E» Part 1 of Art. 9 of the Convention].

The author focuses on the fact that this gap was liquidated due to the adoption of the Law of Ukraine «On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine regarding the implementation of the Council of Europe Convention on the Protection of Children from Sexual Exploitation and Sexual Violence (Lancarot Convention)» No. 1256-IX of February 18 2021.

*As a **conclusion**, the analysis of the current legislation of Ukraine shows that for the majority of criminal offenses provided by the Convention, criminal liability established in our country. However, some provisions of the Convention and have not been reflected in the domestic criminal legislation. For example, the Criminal Code of Ukraine still does not provide for criminal liability for the acquisition of harmful computer programs and devices created or adapted to commit computer crimes [4, p. «a I» Part 1 of Art. 6 Convention].*

***Keywords:** Council of Europe Convention on Cybercrime, Criminal Code of Ukraine, cybercrime, computer offenses, criminal liability.*

Актуальність проблеми. За статистичними даними ряду держав-членів Європейського Союзу кількість лише зареєстрованих кіберзлочинів, яким і так притаманна надзвичайно висока латентність, досягає або ж навіть перевищує кількість традиційних злочинів. Про це йдеться у Звіті Європейського поліцейського управління «Оцінка загрози організованої злочинності в Інтернеті» за 2018 рік [2]. На жаль, ми можемо констатувати, що проблематика кіберзлочинності вже не є новою, однак з моменту її виникнення вона була, є і залишатиметься надзвичайно актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням криміналізації суспільно небезпечних діянь у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів) систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку присвятили наукові праці Д. С. Азаров, П. П. Андрушко, Н. М. Ахтирська, П. Д. Біленчук, В. М. Бутузов, В. О. Глушков, В. О. Голубєв, Н. О. Гуторова, М. В. Карчевський, О. О. Книженко, М. Й. Коржанський, В. В. Кузнецов, М. Ю. Литвинов, А. А. Музика, В. О. Навроцький, С. О. Орлов, М. І. Панов, Н. А. Розенфельд, А. В. Савченко, П. Л. Фріс та багато ін. Д. С. Азаров ще у 2003 р. запропонував невідкладно гармонізувати чинне кримінальне законодавство України з положеннями щойно укладеної Конвенції про кіберзлочинність Ради Європи [1].

Метою даної статті є дослідження виникнення та формування конструкцій диспозицій статей Розділу XVI «Кримінальні правопорушення у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів) сис-

тем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку» Кримінального кодексу України 2001 року, особливо з точки зору впливу на них Конвенції Ради Європи про кіберзлочинність (Будапештської Конвенції).

Виклад основного матеріалу дослідження. Після розпаду СРСР у кримінальному законодавстві незалежної України лише у жовтні 1994 року з'явився перший «комп'ютерний» злочин під назвою «Порушення роботи автоматизованих систем» (стаття 198¹ Кримінального кодексу України 1960 року) [3].

Дана стаття Кримінального кодексу України (надалі – *КК України*) встановлювала кримінальну відповідальність за умисне втручання в роботу автоматизованих систем, що призвело до перекручування чи знищення інформації або носіїв інформації, чи розповсюдження програмних і технічних засобів, призначених для незаконного проникнення в автоматизовані системи і здатних спричинити перекручення або знищення інформації чи то носіїв інформації. Санкція частини 1 передбачала покарання – позбавлення волі на строк до 2 років, або виправні роботи на строк до 2 років, або штраф у розмірі від 6 000 000 до 12 000 000 крб. (приблизно від 76 до 152 \$) на момент набрання чинності закону.

Частина 2 цієї ж статті встановлювала: «Ті ж дії, якщо ними спричинено шкоду у великих розмірах, або вчинені повторно чи за попередньою змовою групою осіб караються позбавленням волі на строк від 2 до 5 років». При цьому законодавець не вніс жодних уточнень щодо розуміння «великих розмірів».

У новому Кримінальному кодексі України, прийнятому Верховною Радою України 5 квітня 2001 року, український законодавець вперше виокремив розділ XVI під назвою **«Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж»** [4], який складався всього лише з трьох статей (табл. 1):

Таблиця 1

Розділ XVI «Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж»	
Стаття 361	«Незаконне втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж»
Стаття 362	«Викрадення, привласнення, вимагання комп'ютерної інформації або заволодіння нею шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем»
Стаття 363	«Порушення правил експлуатації автоматизованих електронно-обчислювальних систем».

Так, для прикладу, розповсюдження комп'ютерного вірусу шляхом застосування програмних і технічних засобів, якщо вони заподіяли істотну шкоду або вчинені повторно чи за попередньою змовою групою осіб каралися обмеженням волі на строк до 5 років або позбавленням волі на строк від 3 до 5 років (ч. 2 ст. 361 КК України), а викрадення, привласнення, вимагання комп'ютерної інформації або заволодіння нею шляхом шахрайства, що заподіяли істотну шкоду каралися позбавленням волі на строк від 2 до 5 років (ч. 3 ст. 362 КК України). Законодавець знову не вніс будь-яких уточнень з приводу розуміння «істотної шкоди» не лише для окремої статті, а й для всього розділу XVI.

У червні 2003 року Верховною Радою України було прийнято Закон «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне втручання в роботу мереж електрозв'язку». Внаслідок цього назва розділу була змінена на **«Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів) систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку»** [5].

Відповідні зміни були внесені як в назву, так і в конструкцію диспозиції статті 361 Кримінального кодексу України. Крім цього законодавець нарешті вніс ясність в розуміння «істотної шкоди». Так, нова редакція ст. 361 КК України вже виглядала наступним чином:

«Стаття 361. Незаконне втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку.

1. Незаконне втручання в роботу автоматизованих електронно-обчислювальних машин, їх систем чи комп'ютерних мереж, що призвело до перекручення чи знищення комп'ютерної інформації або носіїв такої інформації, а також розповсюдження комп'ютерного вірусу шляхом застосування програмних і технічних засобів, призначених для незаконного проникнення в ці машини, системи або комп'ютерні мережі і здатних спричинити перекручення або знищення комп'ютерної інформації або носіїв такої інформації, а так само незаконне втручання в роботу мереж електрозв'язку, що призвело до знищення, перекручення, блокування інформації або до порушення встановленого порядку її маршрутизації, –

караються штрафом до сімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, якщо вони заподіяли істотну шкоду або вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, –

караються штрафом від ста до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років.

Примітка. Під істотною шкодою, якщо вона полягає у заподіянні матеріальних збитків, слід розуміти таку шкоду, який в триста і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян».

23 грудня 2004 року Законом України № 2289-IV у розділ XVI Особливої частини КК України були внесені вже істотні зміни, а саме до розділу було включено ряд нових складів злочинів (табл. 2).

Ще на стадії обговорення проекту цього закону, а також в пояснювальній записці до законопроекту йшлося про міжнародний досвід, в тому числі з посиланням на Конвенцію Ради Європи про кіберзлочинність.

Конвенція про кіберзлочинність (*надалі – Конвенція*) була розроблена і прийнята в рамках Ради Європи 23 листопада 2001 року, ратифікована Україною 7 вересня 2005 року, а набула чинності 1 липня 2006 року. Конвенція є першим міжнародно-правовим документом у сфері боротьби з міжнародною і національною кіберзлочинністю, що регулює правові та процесуальні аспекти кримінального переслідування за протиправну діяльність в глобальних мережах.

Конвенція стала результатом великої спільної роботи представників різних держав, у т. ч. не тільки країн Європи, а й таких як Канада, Японія, Сполученні Штати Америки та Південно-Африканська Республіка. Основна мета Конвенції полягає в тому, щоб гармонізувати національне законодавство країн-учасниць в питаннях боротьби з кіберзлочинністю. Головне завдання Конвенції, полягає в тому, щоб підтримати загальну кримінально-правову політику, націлену на захист суспільства від кіберзлочинності, приймаючи відповідні законодавчі акти і зміцнюючи міжнародне співробітництво.

В цілому Конвенція охоплює наступне коло питань:

- 1) узгодження національних норм, які повинні визначати склади правопорушень;
- 2) визначення порядку розслідування правопорушень, що виникають в міжнародних комп'ютерних мережах, а саме – процесуальних процедур, що дозволяють максимально швидко зібрати необхідні докази у разі подібних злочинів;
- 3) створення оперативної і дієвої системи міжнародної співпраці по боротьбі з кіберзлочинністю.

Конвенція представила власну класифікацію комп'ютерних правопорушень, які характеризуються, насамперед, наявністю наміру як елемента суб'єктивної сторони.

Всього – чотири категорії правопорушень:

Категорія 1. Правопорушення проти конфіденційності, цілісності та доступності комп'ютерних даних і систем:

1. **Незаконний доступ**, тобто навмисний доступ до цілої комп'ютерної системи або її частини без права на це (стаття 2 Конвенції).

2. **Незаконне перехоплення**, тобто навмисне перехоплення технічними засобами, без права на це, передач комп'ютерних даних, які не є призначеними для публічного користування, які проводяться з, на або всередині комп'ютерної системи, включаючи електромагнітні випромінювання комп'ютерної системи, яка містить в собі такі комп'ютерні дані (стаття 3 Конвенції).

3. **Втручання у дані**, тобто навмисне пошкодження, знищення, погіршення, зміну або приховування комп'ютерної інформації без права на це (стаття 4 Конвенції).

4. **Втручання у систему**, тобто навмисне серйозне перешкоджання функціонуванню комп'ютерної системи шляхом введення, передачі, пошкодження, знищення, погіршення, заміни або приховування комп'ютерних даних без права на це (стаття 5 Конвенції).

5. **Зловживання пристроями**, тобто навмисне вчинення, без права на це:

а) виготовлення, продажу, придбання для використання, розповсюдження або надання для використання іншим чином:

1) пристроїв, включаючи комп'ютерні програми, створених або адаптованих, в першу чергу, з метою вчинення будь-якого зі злочинів, перерахованих у статтях 2–5 Конвенції;

2) комп'ютерних паролів, кодів доступу або подібних даних, за допомогою яких можна здобути доступ до усієї або частини комп'ютерної системи з наміром викорис-

Таблиця 2

Розділ XVI «Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку»	
Стаття 361	Несанкціоноване втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку
Стаття 361 ¹	Створення з метою використання, розповсюдження або збуту шкідливих програмних чи технічних засобів, а також їх розповсюдження або збут
Стаття 361 ²	Несанкціоновані збут або розповсюдження інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або на носіях такої інформації
Стаття 362	Несанкціоновані дії з інформацією, яка обробляється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї
Стаття 363	Порушення правил експлуатації електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку або порядку чи правил захисту інформації, яка в них оброблюється
Стаття 363 ¹	Перешкоджання роботі електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку шляхом масового розповсюдження повідомлень електрозв'язку

тання її для вчинення будь-якого зі злочинів, перерахованих у статтях 2–5 Конвенції;

б) володіння предметом, перерахованим у підпунктах а.1) або а.2), з наміром його використання для вчинення будь-якого зі злочинів, перерахованих у статтях 2–5 Конвенції (стаття 6 Конвенції).

Категорія 2. Правопорушення, пов'язані з комп'ютерами:

1. **Підробка, пов'язана з комп'ютерами**, тобто навмисне вчинення, без права на це, введення, зміни, знищення або приховування комп'ютерних даних, яке призводить до створення недійсних даних з метою того, щоб вони вважались або відповідно до них проводилися б законні дії, як з дійсними, незалежно від того, можна чи ні такі дані прямо прочитати і зрозуміти (стаття 7 Конвенції).

2. **Шахрайство, пов'язане з комп'ютерами**, тобто навмисне вчинення, без права на це, дій, що призводять до втрати майна іншої особи шляхом:

а) будь-якого введення, зміни, знищення чи приховування комп'ютерних даних,

б) будь-якого втручання у функціонування комп'ютерної системи, шахрайською або нечесною метою набуття, без права на це, економічних переваг для себе чи іншої особи (стаття 8 Конвенції).

Категорія 3. Правопорушення, пов'язані зі змістом:

Правопорушення, пов'язані з дитячою порнографією, тобто:

а) вироблення дитячої порнографії з метою її розповсюдження за допомогою комп'ютерних систем;

б) пропонування або надання доступу до дитячої порнографії за допомогою комп'ютерних систем;

с) розповсюдження або передача дитячої порнографії за допомогою комп'ютерних систем;

д) здобуття дитячої порнографії за допомогою комп'ютерних систем для себе чи іншої особи;

е) володіння дитячою порнографією у комп'ютерній системі чи на комп'ютерному носії інформації.

Категорія 4. Правопорушення, пов'язані з порушенням авторських та суміжних прав:

Правопорушення, пов'язані з порушенням авторських та суміжних прав, тобто:

1) навмисне порушення **авторських** прав, як це визначено законодавством держави відповідно до її зобов'язань за Паризьким Актом від 24 липня 1971 р. щодо Бернської Конвенції про захист літературних та художніх творів, Угодою про торгівельні аспекти прав

інтелектуальної власності і Угодою ВОІВ про авторське право, за винятком будь-яких моральних прав, які надаються такими Конвенціями, у випадку, коли такі дії вчинені свідомо, у комерційних розмірах і за допомогою комп'ютерних систем;

2) навмисне порушення **суміжних** прав, як це визначено законодавством такої держави відповідно до її зобов'язань за Міжнародною Конвенцією про захист виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення (Римська конвенція), Угодою про торгівельні аспекти прав інтелектуальної власності і Угодою ВОІВ про виконання і фонограми, за винятком будь-яких моральних прав, які надаються такими Конвенціями, у випадку, коли такі дії вчинені свідомо, у комерційних розмірах і за допомогою комп'ютерних систем.

Держави, що приєдналися до Конвенції, взяли зобов'язання переглянути своє законодавство, з метою приведення його у відповідність з рекомендаціями, викладеними в цьому міжнародному документі.

Висновки і перспективи подальших досліджень. У 2005 р. Україна ратифікувала Конвенцію про кіберзлочинність, по-своєму здійснивши імплементацію положень міжнародного акту у вітчизняне законодавство. Аналіз чинного законодавства України свідчить, що за більшість кримінальних правопорушень, зазначених у Конвенції, у нашій країні передбачено кримінальну відповідальність.

Варто зазначити, що до певного часу існувала проблема з криміналізацією дитячої порнографії, за яку кримінальної відповідальності у вітчизняному КК передбачено не було, зокрема:

1) придбання дитячої порнографії через комп'ютерну систему [4, п. «d» ч. 1 ст. 9 Конвенції];

2) володіння дитячою порнографією, що перебуває в комп'ютерній системі чи на носіях комп'ютерних даних [4, п. «e» ч. 1 ст. 9 Конвенції].

Втім, ця проблема була вирішена завдяки прийняттю Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Ланцаротської Конвенції)» № 1256-IX від 18 лютого 2021 року.

На жаль, деякі положення Конвенції й досі не знайшли відображення у вітчизняному кримінальному законодавстві, на що неодноразово зверталася увага вітчизняних науковців (зокрема, Орловим Ю.Ю.) [9, с. 8].

Так, КК України й дотепер не передбачає кримінальної відповідальності за:

1) придбання шкідливих комп'ютерних програм і пристроїв, створених чи адаптованих для вчинення комп'ютерних злочинів [4, п. «а І» ч. 1 ст. 6 Конвенції];

2) виробництво, продаж, придбання для використання, імпорт, оптовий продаж чи інші форми надання в користування комп'ютерних паролів, кодів доступу чи інших аналогічних

даних, за допомогою яких може бути отримано доступ до комп'ютерної системи в цілому чи будь-якої її частини з наміром використати їх з метою вчинення комп'ютерних злочинів [4, п. «а ІІ» ч. 1 ст. 6 Конвенції];

3) володіння зазначеними вище шкідливими комп'ютерними програмами, пристроями, комп'ютерними паролями, кодами доступу чи іншими аналогічними даними [4, п. «б» ч. 1 ст. 6 Конвенції].

Література:

1. Азаров Д.С. Кримінальна відповідальність за злочини у сфері комп'ютерної інформації : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ : НАН України, Інститут держави і права ім. В.М.Корецького, 2003. 246 с.

2. Europol (2018) : Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA) 2018. URL: <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/internet-organised-crime-threat-assessment-iocta-2018>

3. Про внесення змін і доповнень до Кримінального кодексу України та Кримінально-процесуального кодексу України : Закон України від 20.10.1994 р. № 218/94-ВР. URL: <https://docs.dtkr.ua/ru/doc/1086.272.1>

4. Кримінальний кодекс України (первинна редакція) : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/ed20010405#Text>

5. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне втручання в роботу мереж електрозв'язку : Закон України від 05.06.2003 р. №908-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/908-15#Text>

6. Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України : Закон України від 23.12.2004 р. №2289-IV. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T042289.html

7. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України» (щодо відповідальності за злочини в сфері використання комп'ютерів). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=14099

8. Конвенція про кіберзлочинність Ради Європи. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_575#Text

9. Орлов Ю.Ю. Реалізація вимог міжнародної конвенції про кіберзлочинність у законодавстві України. *Науковий вісник НА ВСУ*. 2011. № 6. С. 3–9.

References:

1. Azarov, D.S. (2003). *Kriminalna vidpovidalnist za zlochiny u sferi komp'yuternoyi informaciyi* [Criminal liability for crimes in the field of computer information] [Tekst] : dis. ... kand. yurid. nauk: 12.00.08. K.: NAN Ukrayini, Institut derzhavi i prava im. V.M.Koreckogo, 246 s. [in Ukrainian].

2. Europol (2018): Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA) 2018. URL: <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/internet-organised-crime-threat-assessment-iocta-2018>.

3. Pro vnesennya zmin i dopovnen do Kriminalnogo kodeksu Ukrayini ta Kriminalno-procesualnogo kodeksu Ukrayini: Zakon Ukrayini vid 20.10. 1994 r. № 218/94-VR [On Amendments and Additions to the Criminal Code of Ukraine and the Criminal Procedure Code of Ukraine]. URL: <https://docs.dtkr.ua/ru/doc/1086.272.1> [in Ukrainian].

4. Kriminalnij kodeks Ukrayini (pervinna redakciya): Zakon Ukrayini vid 05.04.2001 r. № 2341-III [Criminal Code of Ukraine (primary edition)]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/ed20010405#Text> [in Ukrainian].

5. Pro vnesennya zmin do Kriminalnogo kodeksu Ukrayini shhodo vidpovidalnosti za nezakonne vtruchannya v robotu merezh elektrozv'yazku: Zakon Ukrayini vid 05.06.2003 r. № 908-IV [On Amendments to the Criminal Code of Ukraine on liability for illegal interference with the work of telecommunication networks]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/908-15#Text> [in Ukrainian].

6. Pro vnesennya zmin do Kriminalnogo ta Kriminalno-procesualnogo kodeksiv Ukrayini: Zakon Ukrayini vid 23.12.2004 r. № 2289-IV [On Amendments to the Criminal and Criminal Procedural Codes of Ukraine]. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T042289.html [in Ukrainian].

7. Poyasnyvalna zapiska do projektu Zakonu Ukrayini «Pro vnesennya zmin do Kriminalnogo ta Kriminalno-procesualnogo kodeksiv Ukrayini» (shhodo vidpovidalnosti za zlochiny v sferi vikoristannya komp'yuteriv) [Explanatory note to the draft Law of Ukraine "On Amendments to the Criminal and Criminal Procedural Codes of Ukraine" (regarding responsibility for crimes in the field of computer use)]. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=14099 [in Ukrainian].

8. Convention on Cybercrime Council of Europe. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_575#Text.

9. Orlov, Yu.Yu. (2011). Realizaciya vimog mizhnarodnoyi konvenciyi pro kiberzlochinnist u zakonodavstvi Ukrayini [Implementation of the requirements of the International Convention on Cybercrime in Legislation of Ukraine]. *Naukovij visnik NA VSVU*. № 6. P. 3–9 [in Ukrainian].